

GODINA 41 • BROJ 154 • RUJAN 2010.

Povijest hrvatskog športa

HRVATSKI OLIMPIJSKI ODBOR
CROATIAN OLYMPIC COMMITTEE

DRAGUTIN CIOTTI

- ZABORAVLJENA

HRVATSKA OLIMPIJSKA

MEDALJA

Tekst: EDUARD HEMAR

Nakon 82 godine od osvajanja olimpijske medalje i 36 godina od smrti, konačno je otkriveno i potvrđeno da je Dragutin Ciotti prvi športaš koji je kao član hrvatskog kluba osvajač olimpijske medalje iz Jugoslavije, te je time uvršten u velikane hrvatskog športa, na mjesto koje s punim pravom zaslužuje

Povijest nastupa Hrvata na Olimpijskim igrama počinje 1900. u Parizu kada je Milan Neralić, časnik Austro-ugarske vojske rođen u Slunju, na drugim igrama modernog doba osvojio srebrnu medalju u mačevanju nastupajući za reprezentaciju Austrije čiji je Hrvatska tada bila sastavni dio. Bio je to prvi nastup jednog hrvatskog športaša i prva osvojena medalja. Danas je to opće poznata i prihvaćena činjenica. No, tko je sljedeći hrvatski športaš nosilac olimpijske medalje odnosno prvi u Jugoslaviji i kada je to bilo?

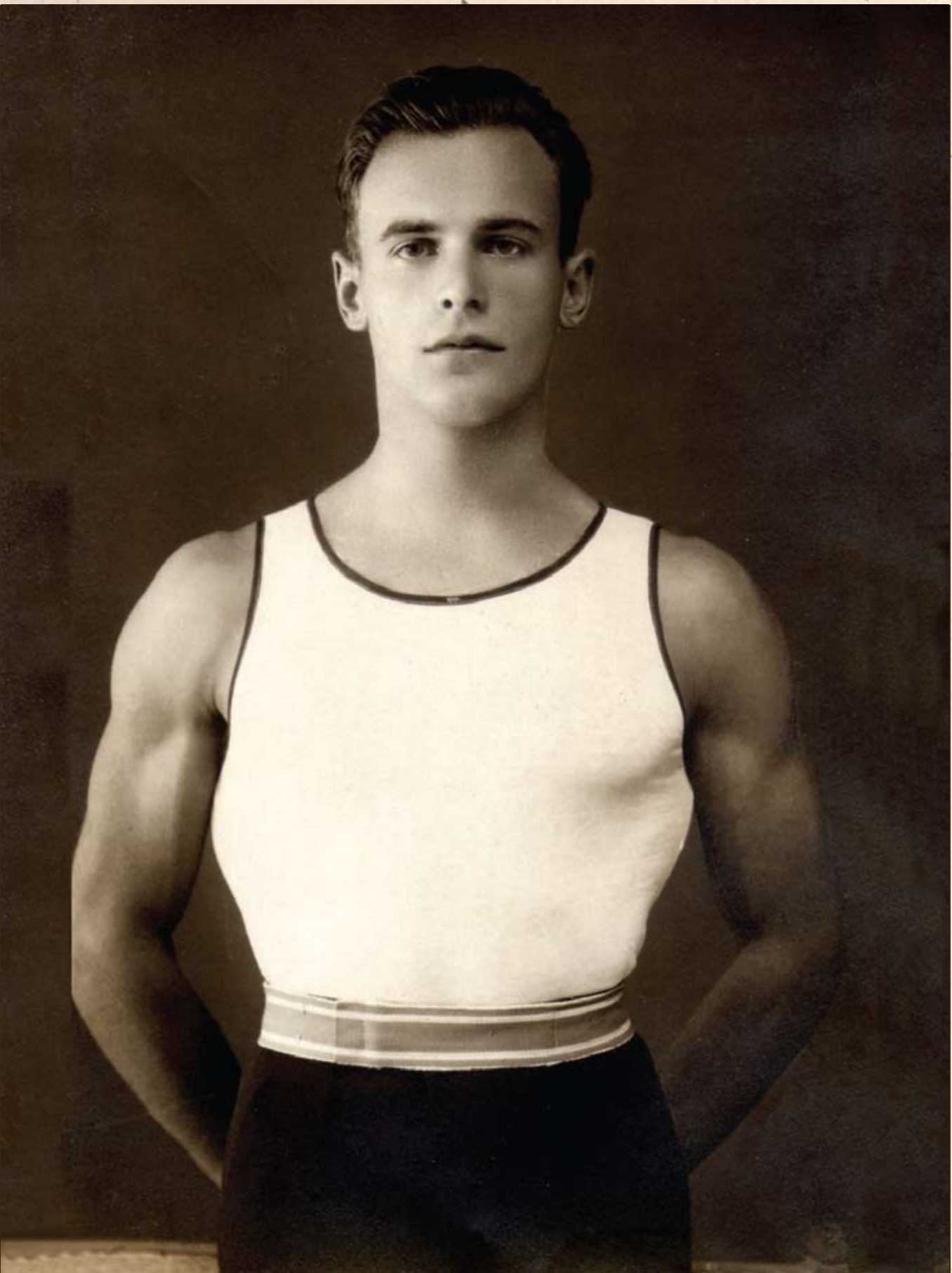
Stvaranjem neovisne hrvatske države i samim time i samostalnog hrvatskog športa, krenulo se s objavljivanjem imena hrvatskih športaša koji su za vrijeme Jugoslavije za tadašnju zajedničku državu nastupali na Olimpijskim igrama i drugim natjecanjima i osvajali medalje. Ta svojevrsna revizija hrvatske športske ostavštine iz jugoslavenskog razdoblja nikada do kraja nije provedena.

Zbog toga je do danas bilo poznato i prihvaćeno mišljenje

da do 1948. i olimpijskih igara u Londonu hrvatski športaši nakon Neralića više nisu osvajali olimpijske medalje ako ne računamo hrvatsko iseljeničtvo.

U Londonu je dakle 1948. godine Ivan Gubijan osvojio srebrnu medalju u bacanju kladiva. Gubijan je bio predratni član bjelovarskog sokola i kasnije atletičar HAŠK-a. Nakon rata je, kao i mnogi drugi hrvatski športaši, postao član člana vojnog kluba CDJA Partizan. Na istim igrama, nogometna reprezentacija FNR Jugoslavije također osvaja srebrnu medalju. U toj je nogometnoj momčadi od 22 igrača njih 12 poteklo u hrvatskom nogometu, ali je samo sedam igrača došlo na igre iz hrvatskih klubova (Božo Broketa, Zvonimir Cimermančić, Ivan Jazbinšek, Ratko Kacian, Frane Matošić, Bernard Vukas i Franjo Wolf). Preostalih pet Hrvata nastupili su kao članovi već spomenutog CDJA Partizan (Stjepan Bobek, Miroslav Brozović, Zlatko i Željko Čajkovski, Franjo Šoštarić).

Prema do sada dostupnim podacima ispalo bi da su Hr-

vati čekali na sljedeću olimpijsku medalju gotovo 50 godina (od 1900. do 1948.) i da je njih 13 u Londonu nastavilo tamo gdje je stao Milan Neralić - istina sada pod zastavom druge države. No, ipak nije bilo tako...

Spletom okolnosti, Dragutin Ciotti, predmet ovog istraživanja, više od 80 godina bio je smatran najprije jugoslavenskim, a kasnije zbog specifičnih okolnosti - slovenskim športašom, dok su njegovo pravo porijeklo i vezanost za hrvatski šport ostali skriveni od očiju javnosti, ali i povjesničara sporta.

Ovo je stoga priča o zaboravljenom ili još bolje - do sada neotkrivenom velikanu hrvatskog športa - prvom osvajaču olimpijske medalje koji je potekao iz hrvatskog kluba, kao i članovima njegove nezaboravne generacije i prema mišljenju autora ovoga teksta, po mnogočemu nikad nadmašene športske vrste Jugoslavenskog sokola pod vodstvom dr. Viktora Murnika.

Sedam Slovenaca i - Ciotti

Dragutin Ciotti rođen je u Sušaku 19. listopada 1905. godine, kao sedmo od desetero djece, od oca učitelja, Talijana Giuseppea Ciottia i majke Hrvatice Albine Ciotti rođene Blečić. Njegovo djetinstvo i ranu mladost obilježili su burni događaji uzrokovani najprije Prvim svjetskim ratom, a kasnije najezdom talijanskog nacionalizma koja je dovela do pripojenja Rijeke Italiji i stvaranja novog grada Sušaka koji je ostao u sastavu Jugoslavije pa samim time i Hrvatske.

Kako je bio veliki zaljubljenik u gimnastiku, 1922. godine primio je jugoslavensko državljanstvo kako bi mogao nastupiti na Prvom jugoslavenskom sletu u Ljubljani. Od te godine sudjelovao je na svakom župskom i saveznom natjecanju. Prigodom natjecanja triju župa "Rijeka", "Novo Mesto-Karlovac" i "Zagreb" (održanog 1. lipnja 1925. u Karlovcu) osvojio je 1. mjesto u tzv. višem odjelu. Na Međusletskom natjecanju Jugoslavenskog sokolskog saveza u Beogradu 28. lipnja 1925., bio je osmi u višem odjelu. Iza toga vježbao je još intenzivnije i marljivije, a pred nastup na VIII. svesokolskom sletu u Pragu 1926., tako da je na tom sletu bio jedan od najboljih naših vježbača. Taj njegov uspjeh nije ostao nezapažen u sokolskim redovima, pa je 1928. od Jugoslavenskog sokolskog saveza izabran za člana jugoslavenske olimpijske vrste.

Treba znati da je od stvaranja Kraljevine SHS 1918., jedini šport u kojem je nova država imala najvišu međunarodnu kvalitetu bila upravo gimnastika, a tek desetak godina kasnije postat će to i veslanje. Velika tradicija Hrvatskog i Slovenskog sokola još od kraja 19. stoljeća, iznimno veliki broj članova te odlična organiziranost i stručno vodstvo

predvođeno ocem tjelesnog odgoja u Sloveniji dr. Viktorom Murnikom, dovelo je do toga da je Ljubljana 1922. dobila organizaciju Svjetskog prvenstva kao prvi grad u novoj državi. Od tada pa do početka tridesetih godina (kada je došlo do postupnog slabljenja sokolstva uvjetovano političkim razlozima), jugoslavenska reprezentacija bila je među tri najuspješnije reprezentacije na svijetu.

U takvim okolnostima izboriti se za nastup u gimnastičkoj vrsti za olimpijske igre bio je izniman pothvat koji kasnije (sve do II. svjetskog rata) nije uspio više niti jednom hrvatskom gimnastičaru, odnosno sokolu.

Na OI u Amsterdam 1928. godine, otputovalo je 8 gimnastičara. Sedam Slovenaca - Leon Štukelj, Josip Primožič, Edvard Antosijević, Boris Gregorka, Anton Malej, Janez Porenta, Stane Derganc te jedan Hrvat - Dragutin Ciotti. Činjenica da je bio jedini Hrvat u izabranoj vrsti i njegovo neslavensko prezime doveli su do toga da se mislilo da je i on Slovenac.

O kakvoj je iznimnoj vrsti bilo riječ, govore podatci što su sve članovi te reprezentacije osvojili u svojim karijerama. Najpoznatiji među njima, Leon Štukelj, proglašen je najznačajnijom osobom 20. stoljeća u Sloveniji. Osvojio je 6 olimpijskih i 14 svjetskih medalja. Bio je olimpijski po-

bjednik u pojedinačnom višeboju 1924. u Parizu, a samo zbog pravila da se na svjetskim prvenstvima (za razliku od olimpijskih igara) u višeboju gimnastičari natječu i u atletici i u plivanju gdje je bio nešto slabiji, nije osvojio i naslov pojedinačnog svjetskog prvaka u višeboju.

Dodatnu slavu je stekao u visokim godinama života kao najstariji olimpijac na svijetu i počasni gost na olimpijskim igrama u Atlanti 1996. kada je svojom vitalnom pojavom u 97. godini života oduševio cijeli svijet.

Josip Primožič Tošo bio je pojedinačni svjetski prvak u višeboju 1930., nosilac dvije olimpijske medalje i četverostruki svjetski prvak u Luksemburgu 1930., što kasnije nije uspjelo niti jednom športašu sa ovih prostora. Stane Derganc Verigar osvojio je dvije olimpijske i 4 svjetske medalje i prvi je jugoslavenski športaš koji je zbog svojih iznimnih fizičkih predispozicija bio model za poštansku marku. Boris Gregorka, tada najmlađi član reprezentacije, kasnije će kao trener otkriti Miroslava Cerara i biti do kraja života iznimni športski pedagog i povjesničar sokolstva.

Nažalost, neki od članova imali su i tragičnu sudbinu.

Olimpijsko odličje Dragutina Ciottija osvojeno u Amsterdamu

Sve do nedavno bilo je prihvaćeno mišljenje da do 1948. i olimpijskih igara u Londonu hrvatski športaši nakon Milana Neralića više nisu osvajali olimpijske medalje ako ne računamo hrvatsko iseljeništvo...

Anton Malej, standardni član reprezentacije na Svjetskom prvenstvu 1930., pao je sa sprave za vrijeme nastupa i od zadobivenih ozljeda umro. Janez Porenta strijeljan je kao talac od Talijana za vrijeme Drugog svjetskog rata...

Koliko je sokolstvo u Jugoslaviji, odnosno Sloveniji, bilo jako u to vrijeme govori i podatak da dvostruki svjetski prvak u pojedinačnom višeboju 1922. i 1926. i objektivno prvo veliko ime jugoslavenskog športa, Peter Šumi poduzetnik iz Kranja, koji je bio suosnivač čuvenog poduzeća "Sava", uopće nije otputovao u Amsterdam kao natjecatelj, nego samo kao sudac. Izabrana vrsta bi sa njime bila i ozbiljniji kandidat za zlatnu medalju...

Bronca u momčadskom višeboju

U momčadskom višeboju na kraju su zauzeli treće mjesto i osvojili brončanu medalju iza Švicarske i Čehoslovačke, a ispred Francuske, Finske, Italije, SAD i Nizozemske - tada vodećih gimnastičkih zemalja. U pojedinačnom višeboju, Dragutin Ciotti zauzeo je 45. mjesto u konkurenciji 88 natjecatelja, a najbolji rezultat postigao je na krugovima gdje je ostvario 37. mjesto. Štukelj je bio treći, a Primožič četvrti u pojedinačnom višeboju, a osvojene su i tri medalje na spravama - Štukelj zlato na krugovima, Primožič srebro na ručama i Derganc broncu u skoku preko konja.

Na povratku s olimpijskih igara priređen im je veličanstveni doček, a Dragutin Ciotti vratio se na svoj Sušak. Samo dvije godine kasnije, 1930., drugi Sušaćanin Rafajlo Ban bit će član gimnastičke vrste na SP u Luksemburgu i momčadski osvojiti također brončanu medalju.

Bila je to prva medalja na svjetskom prvenstvu koju je osvojio jedan Hrvat, uz srebro hazenašica na Svjetskim ženskim igrama iste godine u Pragu. Tako Sušaku s velikim zakašnjenjem priznajemo prve osvojene medalje za hrvatski šport - na Olimpijskim igrama i Svjetskom prvenstvu. Naravno, treba spomenuti i veslače splitskog "Gusara" s prvim medaljama s europskog prvenstva...

Dragutin Ciotti je u međuvremenu završio gimnaziju, ali zbog prerane smrti roditelja preuzeo je skrbništvo nad malodobnim bratom i sestrom, te se umjesto odlaska na studij, zaposlio u tvrtci veletrgovine drvom "Vilhar". Gimnastika

koju je toliko volio zbog skrbi za obitelj više nije bila u prvom planu. Nakon stečenog iskustva osnovao je vlastitu tvrtku "Ciotti & drug". Po završetku Drugog svjetskog rata, nakon što više nije smio imati svoju privatnu tvrtku, zaposlio se u "Jugodrvu" - poduzeću za izvoz drva, te je od 1948. do 1950. godine bio njihov predstavnik u Milanu. Vrativši se dobiva mjesto u špediterskom poduzeću "Transjug" koje osniva odjel za trgovinu drvom. Nakon što se u Rijeci osnovalo poduzeće "Exportdrvo", postavljen je za komercijalnog direktora, gdje ostaje do umirovljenja 1970. g.

Olimpijski komitet Jugoslavije sjetio ga se 1969. povodom 50. godišnjice osnivanja, i dodijelio mu zlatnu plaketu i značku. Bio je i u kontaktu sa svojim nekadašnjim sokolima, pa mu je Leon Štukelj pisao i nekoliko mjeseci prije smrti. Cijeli život ostao je u športskom okruženju, pa se tako privatno na Sušaku družio sa roditeljima hrvatskog olimpijca Zdravka Čire Kovačića, a po supruzi Mariji Miri Kurtini bio je u rodbinskoj vezi i s hrvatskim vaterpolskim olimpijcem Ivanom Jobom Kurtinijem.

Imao je dvije kćeri - Miru rođ. 1932., udanu Laškarin, i Nevu rođ. 1939. godine udanu Razmilić - s kojima je sretno zajednički živio do smrti 17. ožujka 1974. godine. Njegova obitelj i nasljednici još čuvaju najvrjednije stvari iz njegove športske ostavštine, pa tako i olimpijsku medalju iz Amsterdama i druge vrijedne nagrade i priznanja.

Prošlo je 82 godine od osvajanja olimpijske medalje i 36 godina od smrti Dragutina Ciottija, no on je danas ponovo među nama, jer je konačno dobio mjesto koje mu pripada u galeriji velikana hrvatskog športa.

Autor se zahvaljuje dr. Tomažu Pavlinu, profesoru povijesti športa na fakultetu u Ljubljani, Zdravku Čiri Kovačiću u legendi hrvatskog športa sa Sušaka te nasljednicima Dragutina Ciottija na pomoć i u istraživanju njegove biografije.

LITERATURA I IZVORI:

Enciklopedija fizičke kulture I i II, Zagreb, 1975. -1977.
Z. Jajčević, Olimpizam u Hrvatskoj, Zagreb, 2007.
M. Racić, T. Levovnik, Naši olimpijci, Ljubljana 2008.
Arhiva Neve Ciotti - Razmilić, Sušak - Rijeka
Osobna arhiva autora, Zagreb

Budući da je 1885. osnovan prvi biciklistički klub u Hrvatskoj, ove godine slavimo 125. godišnjicu organiziranog biciklizma. Prema pisanju Franje Bučara, prvi bicikl u Hrvatsku uvezao je zagrebački trgovac Ladislav Beluš. Kupio ga je na međunarodnoj izložbi u Parizu 1867. Nažalost, ne znamo na koji je način preveo bicikl, pretpostavljamo željeznicom. Vjerojatno je to bio bicikl tvornice "Michaux" s kotačima jednake veličine. Budući da prijenosni mehanizam s pedalama još nije bio izmišljen, taj se prvi bicikl pokretao kao dresina, tj. odguravanjem nogama od tla. Prednjim se kotačem moglo upravljati lijevo i desno.

Upisnina tri forinte

Osamdesetih godina XIX. stoljeća, rijetki pojedinci uvezli su velosipede, bicikle s velikim prednjim kotačem, a deset godina kasnije nabavljaju se bicikli s dva jednaka kotača s prijenosnim mehanizmom na stražnji kotač i kotačima obloženim pneumatskim gumama. Velosipedi su bili u prometu do početka XX. stoljeća.

Prvi biciklisti u Zagrebu okupljali su se u Hrvatskom sokolu na inicijativu češkog učitelja tjelovježbe Franje Hochmanna. Iz tog kruga složila se skupina poduzetnih osnivača Prvog hrvatskog društva biciklista 1885. Iste godine "Brzotiskom Antuna Brusine" tiskana je mala knjižica pravila i "voznih propisa" te naše prve biciklističke organizacije.

U pravilima piše da je "Svrha društva unapređivati i praktično upotrebljavati bicikl - stroj". I dalje: "Redoviti članovi mogu biti samo oni ljubitelji bicikla, koji ovo prometno sredstvo i upotrebljavaju". Dakle nema lažnih biciklista, koji o njemu samo pričaju... Primanje redovitih članova vrši se balotažom, tj. tajnim glasanjem, nakon što su o njihovim prijavama obaviješteni svi članovi - "Kod glasanja odlučuje apsolutna većina prisutnih članova". Nakon primanja, članovi su morali platiti upisninu od tri forinte, što je za ondašnje prilike bila velik iznos.

U pravilima se vodilo računa i o dobrom glasu i moralu u društvu:

"Ako bi koji član svojim ponašanjem ili načinom života mogao pokvariti dobar glas društva ili ponovljeno i svojevoljno vređa vozni red, ili društvenost, može biti iz društva isključen odlukom odbora". Koliko je pitanje discipline vožnje bilo važno u tim prvim danima biciklizma, pokazuje nam i pravilo u kojem stoji da se "propisanom voznom redu moraju pokoravati svi članovi bez iznimke".

Prema voznom redu svaki je biciklist morao na vozilu imati kočnicu, "sviralicu" i nakon zapada sunca upaljenu svjetiljku. Budući da nije bilo dinamama odnosno električnog svjetla, bicikli u s prednje strane imali ovješenu lampu. Na gradskim ulicama bila je zabranjena brza vožnja. Kod susreta, odnosno prestizavanja kola ili jahača, moralo se polagano i pojedinačno voziti - "Lijevo se ugiblješ, a desno prolaziš".

ZABRANJENA BRZA VOŽNJA

Tekst: MIRNA JAJČEVIĆ

Prvi biciklisti u Zagrebu okupljali su se u Hrvatskom sokolu na inicijativu češkog učitelja tjelovježbe Franje Hochmanna. Iz tog kruga složila se skupina poduzetnih osnivača Prvog hrvatskog društva biciklista 1885. godine

U vožnji moraju svi slijediti vođu. Biciklisti su se u tim prvim danima uglavnom vozili u grupama, a pojedinačne vožnje bile su rijetke: "Sviralicom daješ znak tek na oštrijim zavojima, na uskim stazama i noću. Strogo se zabranjuje nepotrebno sviranje i zvonjenje".

"Svaki početnik se ne smije prva tri puta izvesti bez dozvole vođe i bez pratnje jednog člana prvog razreda". Tu se misli na prve tri javne vožnje ulicama grada. Svaki član društva je bio dužan u roku od šest mjeseci nakon što je primljen u društvo nabaviti vlastiti bicikl. U to vrijeme to je bio veliki izdatak, pa su članovi društva mogli biti samo imućniji trgovci i pripadnici viših društvenih slojeva. Izvan "vježbališta", odnosno trkališta, mogao se rabiti društveni bicikl samo s dozvolom vođe i oružara, a "svaki prekršaj voznih propisa kazniće se globom od jedne forinte".

Članovi u tri razreda

Kod zajedničkih izleta nalaže se članovima da nose društvena odijela. Članovi su bili podijeljeni u razrede. U prvi razred spadaju oni članovi koje izabere odbor za majstore bicikla. "Član tog razreda mora imati svoj stroj, društvenu uniformu i uopće za društvo potrebne potankosti". U drugom razredu nalaze se svi oni članovi, koje vođa proglasi sposobnim za samostalnu vožnju. Oni ne trebaju imati svoj bicikl i odijelo. U treći razred spadaju oni članovi koji u netom pristupili u društvo, koji se još uče na društvenim strojevima i "uopće nemaju za prvi i drugi razred nužne sposobnosti".

Ovi vozni propisi iz 1885. početak su velike i dugotrajne borbe za novo prometno sredstvo protiv kojeg se digla velika većina žitelja Zagreba i okolice. Dvanaest godina nakon što su objavljeni ovi propisi, u časopisu Šport broj 5. str. 25 iz 1897. godine, možemo pročitati članak biciklista koji se ovako jada: "Po prilici prije petnaest godina, kada su se po ulicama Zagreba pojavili biciklisti, prolaznici su ih gledali s nekim prezirom, držeći da je vožnja na dvokoliči glupost, sramota, nešto suvišno i što ja znam što sve ne. Bilo je i takovih, koji su koturaše smatrali da je dozrio za posadu stenjevačke ludnice. Još su nam dobro u pameti proživljeni prizori. Prije nekoliko godina kada bi se u selima pojavio biciklista sjatilo bi se cijelo selo vičući "glejte vruga, glejte". Dapače bilo je i takvih slučajeva da je biciklista morao da sabere sve svoje snage da izbjegne napadaj ljute svjetine, koja ga je smatrala nekim zlim proročanstvom gdje se god pojavi".

LITERATURA:

1. Pravila i vozni propisi Prvog hrvatskog društva biciklista u Zagrebu (1885). Zagreb, Brzotiskom A. Brusine.
2. Program V. internacionalne utrke što ju priređuje Prvo hrvatsko društvo biciklista u Zagrebu (1897). Zagreb, Tisak A. Scholza.
3. Šport (1897). Zagreb, br. 5. str. 25.

120 GODINA OD IZLETA

Tekst: HERCI GANZA ČALJKUŠIĆ

Premda su jedriličarske i veslačke vještine stanovništvu Dalmacije bile od pamtivijeka sastavni dio svakodnevice, prve veslačke regate zabilježene tijekom 17. i 18. stoljeća te pothvati i putopisi pionira jedrenja tijekom 19. stoljeća, prvi je športski klub u Splitu koji je objedinjavao ova dva pomorska športa osnovan prije točno 120 godina.

Premda su jedriličarske i veslačke vještine dalmatinskom puku bile ne samo poznate već su predstavljale sastavni dio svakodnevice ovdašnjeg stanovništva oduvijek usmjerenog k moru (pa su tako zabilježene i neke veslačke regate tijekom 17. i 18. stoljeća te pothvati i putopisi pionira jedrenja tijekom 19. stoljeća), u podmarjanskom gradu prvi je športski klub koji je objedinjavao ova dva pomorska športa osnovan prije točno 120 godina.

"Rowing & yachting club Adria" utemeljen je 20. srpnja 1890. godine tijekom izleta u malo mjesto Strožanac pokraj Splita na čamcu šiljastog pramca i krme duljine 6,20 m i širine 1,45 m poznatijem pod imenom "baliniera". Tom svečanom činu osnivanja kluba s jedinim ciljem razvijanja pomorskog športa, nazočili su osnivači dr. Petar Kamber, Vjekoslav Katalinić Angjelov i Josip Riboli Lodovikov te gosti Petar Nikičević i braća Antun i Ivan Roić.

Vrijedne i iscrpne podatke o osnivanju, članovima

Veslačice "Adrije" 1927. godine Emica Kargotić, Mary Vušković, Ina i Anđela Karaman s trenerom Marinom – Marinetom Pavlovićem

U STROŽANAC

i djelovanju ovog kluba zabilježio je, i tako sačuvao od zaborava, predani povjesničar športa Duško Marović. Tijekom svog dugogodišnjeg istraživačkog rada na prikupljanju arhivskog gradiva iz povijesti športa pronašao je kod obitelji osnivača dr. Petra Kambera originalnu rukopisnu knjigu na talijanskom jeziku koju je prvi predsjednik osobno vodio u razdoblju od 1890. do 1896. godine. Premda Duško Marović navodi kako je ovaj jedinstveni rukopis pohranjen u Muzeju grada Splita nažalost, prigodom pripreme ovog članka, unatoč iskrenom zalaganju zaposlenika Muzeja, rukopis nije pronađen, kao ni ikakav zapis o njegovom zaprimanju u njihovim inventarnim knjigama.

Svlačionica u knjižnici samostana

Osnivač kluba "Adria" dr. Petar Kamber (1864.-1942.) bio je sin dr. Pave Kambera (1831.-1898.), jednog od vođa dalmatinskog preporoda i predsjednika Promicateljskog odbora za osnivanje splitske Narodne slavjanske čitaonice te, po majci, potomak obitelji pjesnika Jerolima Kavanjina.

Veslački šport je upoznao za vrijeme studija prava u Beču gdje se 1882. godine učlanio u Veslački klub "Albatros", da bi potom prešao u Veslački klub "Nautilus" u kojem je, uz engleskog trenera, učio ondašnji vrhunski stil veslanja koji je podrazumijevao uspravno držanje uz naglašeno korištenje muskulature nogu i kralježnice. Zavolvši taj šport, Kamber je još kao student želio osnovati veslački klub u svom gradu, a te je snove dijelio tijekom praznika s prijateljem Vjekoslavom Katalinićem koji je s bratom Florijanom za 25 fiorina kupio "balinieru" od splitske Lučke kapetanije na kojoj je, u ljeto 1890., i ostvaren njihov san osnivanjem kluba.

O tom značajnom i u to vrijeme rijetkom događaju, građani Splita bili su obaviješteni 11. kolovoza 1890. putem poziva uprave kluba kojim se Splicani pozivaju na učlanjenje, a potpisali su ga Petar Kamber, Vjekoslav Katalinić, Josip Riboli, Eugen Miotto i dr. Eduard Grgić. Isti su zabilježili i ondašnji zadarski listovi Narodni list (8. listopada 1890.) i Katolička Dalmacija (9. listopada 1890.).

Zanimljivo je istaknuti kako je poslovni jezik kluba bio engleski (*pour egalite*) zbog jednakosti među članovima Talijanima i Hrvatima koji su mahom bili iz imućnijih obitelji. Učlanjenje, međutim, nije bilo slobodno, već su se primali isključivo članovi iz višeg društvenog sloja nad čim su pojedinci imali pravo "veta" (ta je praksa zadržana sve do početka Prvog svjetskog rata), što se u perspektivi odrazilo na ukupnu klupsku djelatnost i ne osobite športske rezultate.

Imovina kluba pripadala je utemeljiteljima koji su svoje odnose regulirali ugovorom. Klub je imao svoj društveni barjak i znak: bijelo polje s modrim križem u uglu.

Odmah po osnutku dr. Kamber, koji je od 1890. do 1896. godine bio predsjednik kluba, posvetio se kupnji prvog klupskog čamca na četiri vesla (*inrigged four-oars*) koji je za 250 fiorina nabavljen od Veslačkog kluba "Esperia" iz Trsta te je 14. studenoga 1890. godine ujutro stigao parobrodom "Archiduchessa Carlotta" u Split. Prebačen je kolima obitelji Katalinić u Poljud gdje je smješten u skladište franjevačkog samostana. Tako je samostan postao svojevrsnim prvim klupskim domom "Adrije". Veslači su koristili knjižnicu samostana kao svlačionicu te mali drveni most u uvali za pristajanje.

Početak ljeta 1892. godine imovina kluba obogaćena je za još dva čamca: četverac "Phantom" engleske gradnje (1170 m x 65 cm) i skiff (7,70 m x 57 cm), dok je ujesen klupska "baliniera" opremljena jarbolom, jedrima, bumom, flokom, zastavom i s četiri vesla pretvorena u prvu jedrilicu.

U isto vrijeme, u listopadu 1892. godine, po odobrenju Pomorske uprave u Trstu, tvrtka "G. Bizjak i C. Buj" započinje s gradnjom društvene barake u istočnom dijelu splitske luke ispod Katalinića briga po projektu inž. Antuna Bezića. Prvi pravi dom "Adrije" svečano je otvoren 22. svibnja 1893. godine u nazočnosti brojnih uzvanika koji su se upisali u klupsku knjigu.

Četverac za osam sati od Splita do Šibenika

Aktivnost kluba temeljila se na veslanju i jedrenju u splitskom akvatoriju te ponekom dužem izletu do primjerice Šibenika, Metkovića ili Dubrovnika. Posebno se njegovala tradicija godišnjeg klupskog izleta u Solin sredinom rujna. U vrijeme kada nije bilo športskih regata u današnjem smislu riječi, a ni međuklupske konkurencije, športski pothvati bili su drugačijeg tipa. Jedan takav,

Dr. Petar Kamber, osnivač i prvi predsjednik Veslačkog i jedriličarskog kluba Adria, doktor prava, javni bilježnik u Vrlici, Trogiru i Splitu, vlasnik hotela Palace u Kaštel Starome

Konte Antun Toni Pavlović, predsjednik "Adrije" od 1912. do 1928. godine, jedan od pionira jedriličarskog športa u Splitu i Dalmaciji

"Adrijinih" veslača Vjekoslava Katalinića, Emila Perišića, Rikarda Savo, Josipa Ribolija i Frana Tocilja zabilježio je zadarski list Corriere Nazionale (2. lipnja 1896.), tršćanski list Piccolo della sera (6. lipnja 1896.) i torinska Rivista Nautica (lipanj 1896.). Oni su, prigodom otkrivanja spomenika hrvatsko-talijanskom lingvistu, esejistu i žurnalistu Niccolu Tommaseu u Šibeniku, izveli pravi trijumf preivalivši u četvercu rutu od Splita do Šibenika za osam sati, uz dvosatni odmor.

U godini održavanja prvih suvremenih olimpijskih igara, 1896., obilježena je šesta obljetnica djelovanja "Adrije" s dva velika društvena događaja. U foyeru tri godine ranije izgrađenog Hrvatskog kazališta u Splitu, organiziran je 5. veljače svečani ples, prvi takvog tipa u ovom gradu čiji športski klubovi do danas njeguju ovu

Jedrilica "Angjeo" obitelji Katalinić (u pozadini dom "Adrije" i kuća Katalinić)

vrijednu tradiciju. Ovaj je jedinstveni događaj ondašnji Split od 16.000 stanovnika izdigao među ostalim športskim središtima. Ples je kao vrlo "šik" opisao suradnik zadarskog lista Il Dalmata predstavivši ga skupom izabranog društva na kojem su se okupile poznate ličnosti grada.

U srpnju iste godine organizirana je originalno osmišljena zabava na moru o kojoj, zahvaljujući članku objavljenom u tršćanskom listu Piccolo della sera, znamo da je održana na nekoliko brodova. Na brodu "S. Filip" svirao je kvartet iz Egipta koji se zatekao u Splitu, na drugom brodu je pjevao zbor mjesne filharmonije, dok su brodicu na jedra obitelji Petrić "Frine", urešenu u japanskom stilu, veslale članice "Adrije" koje su brojni uzvanici srdačno pozdravljali. Članstvo kluba koje je, prema sačuvanom popisu, brojilo 54 člana, posipalo je brodove cvijećem i posluživalo goste slatkišima i svježim pićem.

Te iste godine s mjesta predsjednika odlazi dr. Petar Kamber, istinski "sportsman", splitski javni bilježnik koji je zaslužan za utemeljenje i uspješno djelovanje "Adrije" a na njegovo mjesto dolazi suosnivač kluba Vjekoslav Katalinić koji, uz potpredsjednika Ivana Matačića, vodi "Adriju" punih 13 godina.

Godine 1909. tu je dužnost obnašao inž. Konstantin Foche, a potom su tijekom 1910. i 1911. godine na čelu bili Rikard Savo, Konstantin Foche, Cosimo Stalio i Fra-

ne Rismondo od kojih je kormilo godine 1912. preuzeo splitski sudski savjetnik Antun Pavlović, poznatiji kao "conte Toni" koji je predsjednikom bio sve do službenog prestanka djelovanja "Adrije" 1928. godine.

Završetak Prvoga svjetskog rata potpuno je promijenio način rada kluba na što je utjecao čitav niz okolnosti. Neizbježno je, u športskom smislu, spomenuti dobivanje izravne konkurencije u Veslačkom klubu "Gusar" (koji je utemeljen 1914. ali je zbog rata ozbiljan rad započeo tek 1918. godine). "Gusar", otvoren širem puku, prisilio je i "Adriju" da raskine s tradicionalnim elitizmom familijarnog tipa te, u cilju ostvarenja športskih rezultata, omasovi klub i započne s ozbiljnijom pripremom za natjecanja. Prvo odmjeravanje snaga prijateljskog karaktera među susjednim veslačkim klubovima održano je 1923. godine. Tom je prigodom u natjecanju dvojki "Adrijin" čamac "Iris", u kojem su veslali prof. Josip Gattin i dr. Kruno Kambj s kormilarom Petrom Paštovićem, odnio pobjedu.

Kobna 1925. godina

U želji da natjecateljski dio članstva kvalitetno pripremi za nastupe, uprava "Adrije" na čelu s Pavlovićem zamolila je upravu poznatog "London Rowing Cluba" da im pošalje stručnjaka koji bi obučio veslače "Adrije" u engleskom stilu. Tako je 1923. godine u Split stigao Hylton Cleaver kojem su za predani stručni i dobrovoljni rad ovdašnji članovi zahvalili proglašivši ga počasnim članom.

Djelatnost jedrilica "Adrije" uglavnom je bila orijentirana na izlete, no pojedinci su sudjelovali i na prvim natjecanjima. Čuvena jahta "Magima" Antuna Pavlovića redoviti je sudionik svih regata koje je organizirao Jedrilicaški klub "Labud" (osnovan 1924.).

Za djelovanje kluba "Adria" kobna je bila 1925. godina kad je, zbog radova na proširenju istočnog dijela splitske luke, srušen njihov dom. Privremeno su smjestili svoje brodove u dom Plivačkog kluba "Jadran" u Uvali Baluni, a potom u spremište Sportskog društva "Firule", no to je značajno otežavalo rad kluba. Godine 1927. "Adria" je brojila 73 člana, od čega je bilo 34 veslača, od kojih 6 veslačica.

Godine 1928. zbog beskućništva i nedostatka financijskih sredstava ovaj se prvi veslački i jedrilicaški klub službeno ugasio, a članstvo s imovinom pristupilo Veslačkom klubu "Gusar" i Jedrilicaškom klubu "Labud"...

LITERATURA:

- Marović, D., Rowing and Yachting club Adria, Split 1890-1928. Povijest sporta VII/1976 (27), 2363 - 2371
 Marović, D., Počeci sportskog jedrenja u Dalmaciji. Povijest sporta IV/1973 (14), 1301 - 1306
 Marović, D. (1990.). Povijest sporta u Splitu : Od antičkih igara do prvog svjetskog rata, 1990. Split: Savez za fizičku kulturu općine Split i Samoupravna interesna zajednica fizičke kulture općine Split
 Marović, D. – Radja, M. (2006.). Povijest športa u Splitu : 1918. – 1941. Split: Splitski savez športova : Komisija za povijest športa
 Matošić, J. (1990.). Sto godina veslačkog sporta u Splitu : 1890 - 1990. Split: Organizacijski odbor Sto godina veslanja u Splitu.
 Požar, P. (2001.). Znameniti i zaslužni Splitsani te spomena vrijedne osobe u splitskoj povijesti : (1700 godina). Split: P. Požar, 2001.

VELIMIR KLJAIĆ

(Danilo kraj Šibenika, 10. veljače 1946. - Zagreb, 12. kolovoza 2010.)

IZBORNİK S PRVIM HRVATSKIM OLIMPIJSKIM ZLATOM

Tekst: ANA POPOVČIĆ

Velimir Kljaić zapisan je u povijesti hrvatskog športa kao izbornik reprezentacije koja je na OI 1996. u Atlanti osvojila zlatnu medalju, prvo zlatno olimpijsko odličje za hrvatski šport nakon osamostaljenja Hrvatske.

Rođen je 10. veljače 1946. u Danilu kraj Šibenika, a čitav svoj život posvetio je rukometu - prvo kao igrač, a potom kao trener. Igračku karijeru proveo je u zagrebačkom Medveščaku i austrijskom Klagenfurtu, a nakon godina igranja posvetio se trenerskoj karijeri.

U Njemačkoj je trenirao mnoge klubove, a najveći uspjeh ostvario je s Nürnbergom koji je u četiri godine (1984-1988) od kluba iz druge lige pretvorio u uspješan prvoligaški klub. Nakon Nürnberga, vodio je Wallau-Massenheim (1988-1992), Groswallstadt (1992-1994), TUSEM Essen (1994-1996), te ponovno Wallau-Massenheim (1996-1998). S njima je godine 1992. osvojio njemačko prvenstvo i kup, te Kup EHF-a. Iste godine proglašen je najboljim rukometnim trenerom u Njemačkoj.

Zlato u Atlanti

Paralelno s iznimno uspješnim djelovanjem u njemačkim klubovima, Kljaić je vodio i hrvatsku rukometnu reprezentaciju koja je pod njegovim vodstvom 1996. osvojila prvo hrvatsko olimpijsko zlato nakon stjecanja nezvisnosti. U sastavu momčadi koju je Kljaić odveo do olimpijskog zlata, bili su: Vladimir Jelčić, Goran Perkovac, Irfan Smajlagić, Božidar Jović, Alvaro Načinović, Vladimir Šujster, Bruno Gudelj, Nenad Kljaić, Iztok Puc, Zoran Mikulić, Patrik Čavar, Venio Losert, Valner Franković, Slavko Goluža, Valter Matošević i Zlatko Saračević.

Nakon što je s Hrvatskom osvojio olimpijsko zlato, Kljaić se iz Njemačke vratio u Zagreb i počeo trenirati Badel s kojim je 1999. osvojio Kup i prvenstvo Hrvatske. Badel je pod njegovim vodstvom dva puta igrao i finale rukometne Lige prvaka - 1998. i 1999. godine. Osim hrvatske, vodio je i reprezentacije Kuvajta i Egipta, a 2004. vratio se u Njemačku gdje je trenirao Minden-Hannover (2004-2005), Gummersbach (2005-2006) i Nettelstedt-Lübbecke (2007-2008).

Neizbrisiv trag u hrvatskom športu

Suradivao je kao stručni komentator u televizijskim prijenosima na HTV-u, radi čega će ostati zapamćen i po svojim britkim, zanimljivim i stručnim analizama. Posljednji put u toj ulozi, slušali smo ga na Europskom prvenstvu u Austriji, u siječnju ove godine.

Velimir Kljaić svojim je znanjem i iskustvom, ali i osobnošću, ostavio neizbrisiv trag u hrvatskom rukometu, i hrvatskom športu uopće.

STJEPAN BOBEK

(Zagreb, 3. prosinca 1923. - Beograd, 22. kolovoza 2010.)

**IZNIMNI CENTAFOR,
ODLIČAN TRENER**

Tekst: ANA POPOVČIĆ

Fantastičan napadač, igrač perfektne tehnike, ali i neprikosnoveni autoritet, još za života postao je legenda. Ostat će zapamćen kao izniman igrač i izniman čovjek.

Stjepan Bobek bio je jedan od najboljih hrvatskih nogometaša svih vremena i najbolji strijelac u povijesti jugoslavenske reprezentacije. Fantastičan napadač, igrač perfektne tehnike, ali i neprikosnoveni autoritet, još za života postao je legenda.

Bobek je rođen 3. prosinca 1923. godine u Zagrebu, a nogomet je ozbiljno počeo igrati već sa 13 godina u Derbyju iz zagrebačkoga Trnja. Budući da je bio premlad, koristio je registraciju svog brata Otta, također nogometaša.

Nerado otišao iz Zagreba

Već sa 15 godina počinje igrati za Zagreb, a nakon osnivanja NDH, šalju ga na godinu dana u bečki Wacker. Godine 1942. vraća se u Hrvatsku i do 1944. igra za Ličanin, a nakon toga, do kraja rata za Građanski. Nakon Drugog svjetskog rata mnogi su igrači (čak i Stjepanov brat Otto) završili u logorima, a Stjepan je, s većom skupinom istaknutih zagrebačkih nogometaša, priključen beogradskom Partizanu. Prema vlastitom pričanju, nerado je otišao iz Zagreba, ali s vremenom

Beograd je postao njegov dom, a Partizan - njegov klub, čiji je dres nosio 13 godina.

Za taj klub odigrao je 468 utakmica i postigao 403 gola (rekord koji stoji i danas), a 1995. godine proglašen je za najboljeg nogometaša Partizana svih vremena. Osvojio je dva naslova prvaka Jugoslavije i 4 naslova kupa.

Za reprezentaciju Jugoslavije igrao je 63 utakmice i postigao 39 zgoditaka. Bio je centarfor, sjajan dribler i neobično vješt golgeter. Kasnije je dobio ulogu konstruktora igre. Igrao je za momčad. uživajući u pripremanju šansi suigračima. Bio je sudionik dva svjetska prvenstva - u Brazilu 1950. godine (postigao je gol u utakmici protiv Meksika koju je Jugoslavija dobila sa 4-1), i 1954. godine u Švicarskoj.

Dva olimpijska srebra

Sudjelovao je i dva puta na olimpijskim igrama na kojima je reprezentacija Jugoslavije oba puta osvojila srebrnu medalju - u Londonu 1948. postigao je 4, a u Helsinkiju 1952. - 3 zgoditka. U svojoj karijeri Stjepan Bobek zabio je više od tisuću zgoditaka, a posebno će ostati zapamćen njegov rekord od 9 golova koje je postigao na utakmici protiv 14. Oktobra u Nišu (8. lipnja 1947.).

U ulozi trenera također je bio iznimno uspješan. Godine 1959. postao je trener CWKS Varšave. Sljedeće godine vraća se u Jugoslaviju na mjesto trenera Partizana s kojim osvaja 3 uzastopna naslova prvaka. U razdoblju 1963. - 1967. trenirao je Panathinaikos, a nakon toga ponovno se vraća Partizanu. Nakon toga slijede Olympiacos (1969.-1970.), Dinamo (1972.), Espérance (1976.-1978.), Vardar (1978.-1981.) i Zemun. Ukupno je osvojio pet naslova prvaka države, dva kupa (grčki i tuniski) i jedno prvo mjesto u drugoj saveznoj ligi (s Vardarom).

Ostat će zapamćen kao izniman igrač i izniman čovjek.

HRIT